

րը, իշամեղունները, մկներն ու թռչունները՝ որ մեղուներու թշնամի են : Յայտնի է որ մեղու հոգացողները մասնաւոր հագուստ ու դիմակ ունին իրենք զիրենք մեղուներուն խայթոցէն պաշտպանելու համար . բայց որովհետեւ ամէն անգամ փեթակին մօտենալու ատեն հարկ չկայ աս ըզգուշութիւնս ընել, թէ որ յանկարծ մէկը խայթուի՝ պէտք է մեղուի խայթուածին դէմ գրած դեղերնիս ընէ, որ ըսինք օրագրիս երկրորդ թուին 28 երեսը : Ենացած գիտելիքները ուրիշ անգամ :

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նեւադի :

Նիւ ատենէն՝ ի վեր մարդիկ ետեւէին գիւտ մը գտնելու որ անով կառնան թղթակցութենէն ալ շուտ հեռու աշխարհքներ պէտք եղած լուրերը հասցընել, կամ զօրք ժողովել : Եւ բանիս համար ոմանք հին ատենը բարձր լեռներու վրայ մօտ մօտ տեղուանք կրակներ կրվառէին, և անով դիմացինին ուղածնին կը հասկըցընէին . բայց աս կերպս շատ պակսութիւններ ունէր . մէյմը որ ան վառած կրակին գիշեր ատեն միայն կրնար երևնալ . երկրորդ, շատ անգամ չէր իմացուէր թէ վառողներուն միտքը ինչ է, ուստի բարեկամութեան նշանը ինչուան պատերազմի նշան ալ կը կարծէին . շատ անգամ ալ աս պատճառաւ խռովութիւններ կեղծէին :

Եւ իջին դարու ատենները Խաւիայի մէջ ինքնագլուխ իշխաններ ու բռնաւորներ շատ ըլլալով, բերդերն ալ խիստ շատցած էին . ուստի երբոր յանկարծական դիպուած մը հանդիպէր, բերդերուն տէրերը աշտարակներուն վրայ կրակ կրվառէին որ իրենց դաշնակիցները օգնութիւն հասնին : Եւ որ ցորեկ ատեն հարկաւոր ըլլար օգնութիւն ուղել, կրակի տեղ

աշտարակներուն վրայ մեծամեծ դռնակներ կը տնկէին . անոնց գոյնէն կիմացուէր իրենց դիտաւորութիւնը : Եւ անցնելէն ետեւ սկսան աղաւնիներ վարժեցընել . ասոնց վիզը ուղած թղթերնին կը կապէին ու առաջուց սորվեցուցած տեղերնին կարծրէին :

Եւ յայտնի գիւտերը կատարելագործելու համար, Շափ անունով գաղղիացին Նեւադի ըսուած օգտակար գործիքը հնարեց : Եւ որ հեռագիր ըսուելուն պատճառը ան է որ խօսքերուն տեղը ասոր վրայ մէյմէկ նշաններ կամ գրեր դրուած են, անանկ որ ասոնց նայելով հեռուէն կըրնայ կարգացուիլ : Եւ գիւտիս փորձերը 1793ին սկսան ընել, ու շատ անգամ կրկնելէն ետեւ իմացուեցաւ որ ասով երկու վայրկեանի մէջ ինչուան 100 մղոն տեղ լուր մը կըրնան հասցընել : Վաղղիային մէջ աս փորձերէս ետեւ անհամար հեռագիրներ հաստատուեցան : Եւ ուրեքնին ինչուան Փարիզ հարկը հեռագիր շինուեցաւ որ 14 վայրկեանի մէջ որ և իցէ լուր կը հասցընեն իրարու :

Վաղղիացոցմէ ետեւ աս գործիքս բանեցընողները անգղիացիք եղան՝ աւելի կատարելագործելով, բայց գաղղիացուց շուտ ու ճիշդ կերպով չկրցան գործածել : Եւ իւրաքանչէր ինչուան Փարիզ, որ 100 մղոնի չափ տեղ է, երկու վայրկեանի մէջ կը հասնին լուրերը . Վալէէն ինչուան Փարիզ 4 վայրկեանի մէջ . Եւ ուրեքնին ինչուան Փարիզ 14 վայրկեանի մէջ (600 մղոն) . Վայոնայէն Փարիզ 14 վայրկեանի մէջ . Վրէսթէն Փարիզ 7 վայրկեանի մէջ : Եւ որ կարելի ըլլար Վոլտէն ինչուան Փէքին շինու մայրաքաղաքը հեռագիրներ դնել, մէկ օրուան մէջ կրնայինք հոն լուր մը հասցընել, ու անոր պատասխանը առնել . ուր հասարակ նաւով ճամբայ ընելով՝ աս բանիս համար գրեթէ տարի պէտք է :

Եւ անկ հեռագրական ճամբայ մը

շինելու համար ամէն ութը մղոն տեղը մէյմէկ բարձր տեղուանք կընտրեն կամ կըշինեն, ուսկից տեսնուին հեռագրական նշանները : Սիւայն մէկ նշանը կրնայ յայտնել բառ մը, խօսք մը, կիժամբողջ զուրցուածք մը՝ երբոր երկու կողմէն առաջուց խօսք դրուած ըլլայ անանկ հասկընալու : Երկերկու հոգի միայն պէտք կըլլայ ամէն մէկ հեռագրին . ասոնք միշտ արթուն պիտի ըլլան ու դիտեն . անոր համար երկու հատ դիտակ կունենան աշտարակին պատին վրայ հաստատուած, մէկը դէպ'ի ան հեռագիրը շտկուած՝ որ պիտի դիտուի, մէկալը դէպ'ի ան հեռագիրը՝ որուն նշան պիտի տրուի : Վիմացի հեռագրէն մէկ նշան մը տեսնուածին պէս՝ մէկէն 'ի մէկ աշտարակին վրայի հեռագիրը անոր կընմանցընեն : Ս'ը և իցէ նշան՝ գիր կանցընեն, ու հետագայ նշանով առջինը ստուգելէն ետքը՝ գիմացիին իմաց կուտան . ամէն մէկ նշան տալը երկու մանրերկրորդ կըբըշէ : Վշաններուն իմաստը գաղտնիք է . ուստի երկու հոգի միայն գիտեն ու կըհասկընան . բայց այնպիսի նշաններ ալ կան որ ամէն պաշտօնատէրները կըհասկընան : Թի որ նոյն վայրկեանին մէջ երկու կողմէն ալ մէյմէկ լուր պէտք ըլլայ հասցընել, ուրիշ նշանով մը իմաց կուտայ մէկը մէկալին որ քիչ մը ատեն սպասէ . ու մէկուն ցըցուցածը շուտով մը օրինակելէն ետեւ՝ մէկալինը կառնէ :

Վիշեր ատեն կամ ամպոտ ժամանակ հեռագիրը չգործածուիր . շատ փորձեր ըրին որ ասոր հնարքը գրանեն, բայց տեսնելով որ շատ ծախքի դուռ է՝ մէկգի թողուցին : 1801ին ծովային հեռագիր մըն ալ հնարեցին որ ցամաքայինէն աւելի վարպետ հնարք է :

Ս' վերջի ատեններս Ստոր անունով գաղղիացին նոր հեռագիր մը հնարեց՝ կազով, ու անունը օգային սուրհանդակ դրաւ :

Վերմանիայի մէջ հիմա ետեւէ են

ուրիշ տեսակ հեռագիր մը հնարելու՝ ելեքտրական մագնիսով, անանկ որ աս գործիքը, այսինքն երկրթէ թելերը, իփսիայէն Տրեզտա եղած երկրթէ ճամբուն վրայ դնելու ըլլան նէ, որ և իցէ լուր՝ լուսոյ երագուծք մէկ քաղաքէն մէկալը պիտի հասնի :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵԻԷ :

ՎԵՆԵՏԻԿ քաղքին եզական դիրքը, նմանապէս իր անուանի հասարակապետութեանը հնութիւնը՝ հարստութիւնն ու կառավարութեան կերպը բաւական պատճառ է ուսումնասիրաց հետաքրքրութիւնը վառելու որ աս բաներուս վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը առնեն :

ՎԵՆԵՏԻԿ քաղաքը շէնքերուն կողմանէ Վերոպայի քաղաքներուն խիստ աղուորներէն մէկն է . իսկ դիրքին կողմանէ բոլոր աշխարհքիս վրայ մէկ հատիկ . վասն զի Վերիական ծոցին ծայրի ծովակին մէջ բոլորովին ծովու մէջ շինած ու մանր մանր կողզիներէ ձևացած է, որ իրարու խիստ մօտ են, ու չորս հինգ հարիւր կամուրջներով կապած են մէկմէկու . ուստի գլխաւոր փողոցներուն շատը ջուր է : Ս' ջրանցքներուն ամէնէն երեւելին Ֆեժ Վրանցի՝ ըսուածն է, որ բոլոր քաղաքը երկու կտոր կըբաժնէ . աս երկու մասը կպած են իրարու Սիալթոյ ըսուած մեծաշէն կամրջով, որ 1587ին շինուած է՝ մեծամեծ քարերէ . բարձրութիւնն է 30 ոտնաչափ, լայնութիւնը 43, երկայնութիւնը 187, և բոլորը մէկ կամար . վրան երկու գին քսանըջորսական քաղաշէն խանութներ կան, իրեք ալ